

Významné osobnosti naší univerzity

Inocenc Arnošt Bláha (k 130. výročí jeho narození)

I. A. Bláha se narodil 28. 7. 1879 v Krasoňově u Humpolce. Po maturitě na gymnáziu v Pelhřimově v roce 1897 vstoupil do bohosloveckého semináře v Hradci Králové, odkud byl v roce 1899 nespravedlivě vyloučen. Přesl do Vídně, kde studoval filozofii, etiku, psychologii, pedagogiku, sociologii a estetiku. V roce 1900 si zapsal na pražské Filozofické fakultě němčinu a francouzštinu, ale setrval ve své orientaci na filozofii, etiku a sociologii. Obzvláště blízké byly Bláhovi Masarykovy přednášky z „praktické filozofie“ (etiky). Přímou životním mravním krédem se mu stal Masarykův požadavek pozitivní a účinné lásky, formulovaný v jeho *Ideálech humanitních* (1901). Projevil se v Bláhových lidovýchovných přednáškách a v jeho praktické pomoci mnoha potřebným za první světové války. V sedmém semestru 1902/3 navštěvoval v Paříži Sorbonnu, École libre des sciences politiques a Collège libre des sciences sociales. (Svůj studijní pobyt v Paříži opakoval v roce 1908/9 jako žák E. Durkheima, L. L. Bruhla a A. Fouillé.) Od 1.9.1904 byl ustanoven profesorem reálky v Novém Městě na Moravě.

První článek, který Bláha vůbec napsal, byl článek z roku 1899 *Umění a věda*, jenž jako by předznamenával Bláhovu dvojí tvorbu – na jedné straně odborné úvahy, eseje, pojednání a překlady, na druhé straně pak básně, fejetony, povídky, román. Od své doktorské disertace *Duše malého města* (1908) se však plně vydal na dráhu vědeckou. V roce 1916 se habilitoval na české Vysoké škole technické v Brně na obor filozofie se zvláštním zřetelem k sociologii spisem *Město: Sociologická studie* (Praha 1914), ale Vídní (na zásah klerikála Jana Šrámka) nebyl potvrzen. Potvrzen byl až 24. 3. 1919 čs. vládou jako soukromý docent. Dne 21. 10. 1920 byla venia docendi přenesena z Vysoké školy technické v Brně na Filozofickou fakultu MU v Brně, 31. 12. 1921 byl prezidentem republiky jmenován mimofádním profesorem sociologie a 22. 12. 1924 pro-

tesorem řádným. V roce 1922 byl zvolen předsedou brněnské pobočky Filozofické jednoty a v roce 1925 místopředsedou Masarykovy sociologické společnosti. V roce 1930 založil její orgán – *Sociologickou revui*, kolem které se začala formovat Bláhova Brněnská sociologická škola, lišící se od Královky Pražské sociologické školy úsilím o využití výsledků sociologie ve společenské praxi. V roce 1947 založil v Brně Vysokou školu sociální a stal se jejím rektorem. Je autorem těchto děl: *Sociologie sedláka a dělníka* (1925), *Sociologie dětství* (1927), *Dnešní krize rodinného života* (1933), *Sociologie inteligence* (1937), *Jak se dívat sociologicky na život* (1947), *Sociologie* (1968), *Československá sociologie: Od svého vzniku do r. 1948* (1997); vydání připravil V. Kadlec) aj. Organizoval a vedl řadu průzkumů.

Byl i etikem: *Filozofie mravnosti* (1922), *Morálka povolání* (1933), *Brannost a mravní zákon* (Branná politika, I, 1938, č.8, s. 141-2), *Vědecká morálka a mravní výchova* (1940), *Etika jako věda* (1947) aj. Sociologie a etika se mu prolínaly. V sociologických dílech se objevují aspekty etické a v etických dílech aspekty sociologické. Vedle toho psal i o vztazích obou disciplín: *Sociologie a etika* (1921), *Mravní výchova ze stanoviska sociologického* (1921), *Mravnost z hlediska sociologického* (1946) aj.

Pokoušel se také o politiku. V roce 1925 stanul v čele Pokrokové strany a jejího orgánu – týdeníku *Pokrokový obzor*. Pro tuto stranu napsal *Program strany pokrokové* a kandidoval v roce 1925 do Národního shromáždění. Projevil se i teoreticky jako politolog sborníkem *K psychologii doby. Kniha studií* (1922), spisem *Zásady pokrokové politiky* (1926) aj.

Byl i lidovýchovným teoretikem, jak o tom svědčí jeho spis *Problémy lidové výchovy. Její pojem, úkoly a předpoklady* (1927). Oddával se též lidovýchovné činnosti: Za svého profesování na Novoměstsku absolvoval na Vysoké škole v období 1904-1920 přes 900 lidový-

chových přednášek, po přechodu do Brna pak v období 1921-1950 přes 500 přednášek, i v rozhlase.

Může být označen rovněž i za pedagoga-teoretika a kulturologa: *Kázeň na středních, zvláště na školách dívčích* (Věstník českých profesorů, 19, 1912, část pedagogická, s. 69-75), *Program vyšší lidové školy* (Osvětový sborník Brněnska, Jihlavska a Uhersko-Hradištska, 3, 1925/6, č. 6, s. 65-69), *O české národní povaze* (1926), *O Masarykovy univerzitu* (Pokrokový obzor, 14, 1933, č. 36, s. 1), *Univerzita a Brno* (Index, 10, 1938, s. 6), *Smysl a cíl národní výchovy* (Komenský, 67, 1939/40, s. 1-5), *Úkol vědy a umění v životě* (1946), *Kultura a politika* (1947), *Výchova k rodičovství* (1947). aj.

Zabrousil také do religionistiky: *Poměr sokolství ke klerikalismu, církvi a náboženství* (Nový lid, 19, 1922, s. 249-252), *O laický základ mravní výchovy. Kritické poznámky k Rádlově brožuře Revize pokrokových ideálů v národní škole* (1929), *Socialismus a politický katolicismus* (Pokrokový obzor, 10, 1929, č. 29, s. 1-2), *Křesťanský duch do škol?* (Moravskoslezský učitel, 36, 1939, s. 91-95), *Sociologie náboženství* (Sociologický sborník, 1, 1946, č. 3, s. 153-163).

Lze říci, že Bláha byl vícerozměrnou, vpravdě renesanční osobností, v níž dominoval sociolog a etik. Jeho funkcionálně strukturalistická sociologie mohla a měla sloužit sociální diagnóze (od rodiny až po vrcholné politické orgány) k správnému a spravedlivému spravování společnosti, včetně terapie sociální patologie. Jako „etik v praxi“ nikdy neustoupil v mravních konfliktech s moci klerikální, inspektorskou, editorskou, hitlerovskou a stalinistickou; zde v obhajobě existence sociologie mezi vysokoškolskými disciplinami – na rozdíl od kolegů pražských, kteří si dali nahradit sociologii historickým materialismem bez boje. (J. Sedlák: *Mravní konflikty In. A. Bláhy*. Universitas, 1994, č. 2, s. 37-39.) Co mluvil a psal – to i žil, humanista typu Masarykova a jeho nejpřednější žák.

J. SEDLÁK

MUDr. Jan Kabelík, první český profesor lékařské mikrobiologie

Před 30 lety, 14. 7. 1979, zemřel v Olomouci profesor MUDr. Jan Kabelík, DrSc., první profesor lékařské mikrobiologie v českých zemích a první přednosta Mikrobiologického ústavu Lékařské fakulty Masarykovy univerzity, osobnost širokého rozhledu, zasluženě označovaná za jednoho z našich posledních polyhistorů.

Jan Kabelík se narodil 29. 10. 1891 v Přerově. Střední školu navštěvoval v Plzni a v Praze na Smíchově. Ještě jako student na české Lékařské fakultě Karlovy univerzity působil v laboratoři profesora Babáka. Zkoušky absolvoval s výtečným prospěchem, pouze z porodnictví obdržel dostatečnou. Po vypuknutí první světové války byl povolán na frontu, ale záhy tam onemocněl. Po návratu do Prahy rychle dokončil studia a v září 1914 jako voják odpromoval a byl přidělen k profesoru Ivanu Honlovi, přednostovi Bakteriologického ústavu a prosektorovi epidemické vojenské nemocnice na Vinohradech. V letech 1915-1918 byl prosektorem a velitelem polní bakteriologické a Wassermannovy stanice v nemocnici rakouského Červeného kříže v albánském Skadaru, kde mj. v srpnu 1918 vyšetřoval případy španělské chřipky. Po převratu krátce působil ve službách jugoslávského námořnictva jako bakteriolog a epidemiolog. Od 1. 2. 1919 byl velitelem bakteriologické laboratoře posádkové nemocnice v Bratislavě a jako prosektor pitval tělo generála Štefánika, který zahynul v havarovaném letounu při návratu z Itálie.

Dnem 1. 11. 1919 Kabelík přešel na Lékařskou fakultu Masarykovy univerzity, kde se stal asistentem přednosty Patologicko-anatomického ústavu prof. MUDr. Pavla Ludvíka Kučery (budoucího ředitele Státního zdravotního ústavu v Praze). Ten ho v r. 1921 habilitoval. Kabelík ale odmítl stát se docentem patologické anatomie a byl tedy habilitován pro všeobecnou a speciální bakteriologii a sérologii. Jeho habilitační spis nese název „*Chemické a fyzikálně-chemické hledisko u imunitních zjevů serologických*“.